

MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM

2014/2015

Základní škola Jirkov, Studentská 1427, okres Chomutov
„Škola pochopení“

Základní údaje

Název a adresa školy	ZŠ Studentská 1427, Jirkov 431 11, okr. Chomutov
Jméno ředitele školy	Mgr. Jan Duda
Telefon ředitele školy	474 654 369
Emailová adresa školy	reditel@2zsjirkov.cz
IČO školy	00830763

Jméno a příjmení školního metodika prevence (ŠMP)	Mgr. Simona Pavlisová
Telefon na ŠMP	474 654 369, 605 018 684, 413 035 044
Email na ŠMP	simona.pavlisova@2zsjirkov.cz

Jméno a příjmení výchovného poradce (VP)	Mgr. Zdenka Pokorná
Telefon na VP	474 654 369, 413 035 043
Email na VP	zdenka.pokorna@2zsjirkov.cz

Jméno a příjmení školního psychologa	Mgr. Kateřina Hurníková
Telefon na školního psychologa	474 654 369, 413 035 044
Email na školního psychologa	katerina.hurnikova@2zsjirkov.cz

MPP vypracovala ŠMP	Mgr. Simona Pavlisová
---------------------	-----------------------

	datum	podpis ředitele školy
Seznámení ředitele s MPP		
Seznámení pedagogického sboru s MPP		

Úvod

Minimální preventivní program je určen pro žáky a pedagogické pracovníky školy a ve svém důsledku má vést k pozitivní změně klimatu školy s minimem kázeňských problémů ve škole i mimo školu. Zasahuje výchovnou i naukovou složku vzdělání během celého školního roku, směřuje k pozitivnímu ovlivnění klimatu třídy, ke změně motivace žáků a pedagogů a změnám vyučovacích metod. Základním předpokladem k maximální účinnosti je aktivní zapojení všech žáků třídy, školní družiny a žáků navštěvující mimoškolní aktivity řízené školou a učiteli. Rodiče žáků musí být s celým programem průběžně seznamováni a mohou k němu být i přizváni.

Prevence rizikového chování u dětí a mládeže představuje aktivity ve všech oblastech prevence:

- **drogových závislostí, alkoholismu a kouření**
- **kriminality a delikvence**
- **virtuálních drog**
- **patologického hráčství**
- **záškoláctví**
- **šikanování, vandalismu a jiné formy násilného chování**
- **xenofobie, rasismus, intolerance a antisemitismus**

Minimální preventivní program vychází z těchto materiálů:

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školní zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže č.j.: 21291/2010-28

Metodický pokyn MŠMT č. j. 28275/2000-22 k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školních zařízení

Metodický pokyn MŠMT č. j. 10194/2002-14 k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví.

Charakteristika školy

Naše škola je jednou ze čtyř sídlištních škol v Jirkově. Sídlíme ve Studentské ulici 1427. V budově školy je umístěn první i druhý stupeň, školní družina, školní jídelna, tělocvična, školní bazén, PC učebny. Naši školu v tomto školním roce navštěvuje 504 žáků, 221 chlapců a 283 dívek. První stupeň tvoří 11 tříd a druhý stupeň 8 tříd. Škola poskytuje odbornou péči žákům se specifickými vzdělávacími potřebami, tito žáci se vzdělávají na základě doporučení PPP a SPC podle individuálního vzdělávacího plánu, žákům v riziku, žákům vykazující rizikové chování i žákům nadaným. Naše škola má i svého školního psychologa. Škola žákům nabízí různé volnočasové aktivity a povinně volitelné předměty. Ve výuce klademe důraz na respektování individuality žáků a rozvoj pozitivních vztahů mezi žáky volbou vhodného učiva, dále se snažíme vést žáky k větší samostatnosti a zodpovědnosti za sebe a své činy, k úctě k tradicím a odpovědnému rozhodování. Výraznou aktivitou, která na škole probíhá je sběr starého papíru a víček od PET lahví, za získané peníze se pořizují odměny žákům a vybavuje se škola novými potřebami. Jsme zařazeni do několika projektů - Zdravé zuby, Recyklohraní, Přírodovědci, Čtení pomáhá, Matematika s chutí apod. Velmi nám záleží, na budování pozitivního klimatu ve třídách, proto na druhém stupni probíhají pravidelné třídnické hodiny. Třídnické hodiny pomáhají navodit kladný vztah žáků ke škole a k sobě navzájem a k třídnímu učiteli. Školu a její prostory zdobíme pracemi žáků.

Hodnocení MPP za rok 2013/2014

V loňském školním roce jsme uskutečnili seznamovací akci pro 6. ročníky. Tyto ročníky se zúčastnili programu od o.s. Světlo v Kadani „Víme, jak na čerty“. Program je dlouhodobí, pracuje s třídním kolektivem a nenásilnou formou seznamuje žáky s drogami legálními, nelegálními, jak čelit nástrahám drog. Program byl financován z dotačního programu ústeckého kraje. Proběhli besedy s MěP Jirkov napříč třídami s různými tématy. Metodik prevence provedl několik aktivit na přání třídních učitelů na prvním stupni např. zdravá výživa, mezilidské vztahy, Dráček Zdraví, korporátní bubnování, kino, divadlo, tvořivé dílny ...

Pravidelně fungoval senát, Ekoškola a Ekotýmy, vydával se školní časopis, byl školní karneval, charitativní dílny, Jirkovský advent, velikonoční jarmark, sportovní, hudební i vědomostní soutěže.

Čelili jsme těmto problémům – záškoláctví, které bylo řešeno podle platné legislativy

- vandalismus – řešeno tak, že žáci uklidili, opravili a nahradili škodu
- agresivita mezi žáky
- problémy ve světě počítačové komunikace hlavně Facebook
- neshovívavost a netolerance

Cíle školy

Dlouhodobé cíle vycházející ze strategie MŠMT 2013 - 2018

MPP je určen pro žáky, pedagogické pracovníky i veřejnost, rodiče a má dlouhodobě vést k pozitivní změně klimatu školy k minimalizaci kázeňských a rizikových jevů chování ve škole i mimo ni.

Tyto cíle odpovídají strategii rizikových jevů chování.

MPP má předcházet těmto rizikovým jevům:

- záškoláctví
- šikana, násilí
- divácké násilí
- vandalismus
- rasismus, xenofobie
- užívání návykových látek
- onemocnění HIV/AIDS a dalšími nemocemi šířícími se krevní cestou
- poruchy příjmu potravy
- netolismus (virtuální drogy) a gambling (patologické hráčství)
- kyberšikana
- více se zaměříme na žáky prvního stupně
- vybrané programy budou certifikované a dlouhodobé
- budeme dbát na získávání relevantních sociálních dovednostech
- spolupracovat s dalšími navazujícími subjekty poskytující další pomoci prevence
- spolupráce rodina škola
- snažit se získávat finanční prostředky na primární prevenci

Krátkodobé cíle

A) žáci

Posilování a tvorba zdravého třídního klimatu.

Zdravý životní styl.

Posilování zdravého sebevědomí a sebeúcty.

Používat informační zdroje a bránit se zneužití.

Dopravní výchova.

Zdravotní výchova.

Sexuální výchova

Kyberšikana

B) učitelé

Pracovat na zdravém třídním a školním klimatu.

Podchycení prvních náznaků rizikového chování.

Sledování třídního kolektivu.

Řešení projevů RCH. Zaměřit se na vandalismus, kyberšikanu, dopravní výchovu, první pomoc, sexuální výchovu, poruchy příjmu potravy

Spolupráce s rodiči.

C) rodiče

Zapojit a přizvat rodiče do dění ve škole. Rodiče a veřejnost, bude přizvána do výuky, na vystoupení, jarmarky, sportovní akce apod.

Práce pedagogického sboru a vedení školy**A) Třídní učitel**

- spolupracuje se školním metodikem prevence, školním psychologem, podílí se na realizaci MPP a na pedagogické diagnostice vztahů ve třídě
- tvoří společně se žáky vnitřní pravidla třídy v souladu se školním řádem a dbá na jejich dodržování
- podporuje rozvoj pozitivních sociálních interakcí mezi žáky třídy
- spolupracuje s ostatními členy pedagogického sboru
- spolupracuje se zákonnými zástupci žáků třídy
- získává a udržuje si přehled o osobnostních zvláštностech žáků třídy a o jejich rodinném zázemí
- stanoví přesné datum a čas svých třídnických hodin a provádí zápis z TH, do připraveného formuláře, který odesílá MPP, vždy do konce kalendářního měsíce
- vyplňuje dotazníky a závěrečná hodnocení třídy a programů, potřebných k vyhodnocení MPP a odevzdání zprávy řediteli školy a okresnímu metodikovi prevence do PPP Chomutov Mgr. Tóthové
- na pravidelných poradách sděluje svá přání a požadavky k ŠMP a ŠP
- na poradách, jim budou předány informace z porad a seminářů
- čte a kontroluje nástěnku na U2 a disk S složka metodik prevence
- snaží se získávat finance ze sponzorských darů, a nebo psaním žádostí a projektů
- při řešení problému s OPL a šikany postupuje přesně podle krizového plánu školy

B) Ostatní vyučující a pracovníci školy

- spolupracují s třídním učitelem a školním metodikem prevence a školním psychologem
- podílí se na pozorování tříd a odhalování případných forem rizikového chování
- spolupracují v metodických sdruženích
- snaží se dělat zajímavou výuku a přizvat rodiče ke spolupráci

- snaží se získávat finanční prostředky (projekty, granty apod.)

C) Ředitel školy

- vytváří podmínky pro předcházení rozvoje rizikového chování, odsouhlasuje a kontroluje realizaci primárních aktivit

- řeší společně s pedagogy, výchovnou poradkyní a metodičkou prevence případné problémy.

Při řešení problémů postupujeme podle Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních (č. j. 21291/2010-28)

Spolupráce školy s rodiči

Rodiče budou třídními učiteli seznámeni s MPP a o možnosti spolupráce s ŠMP a ŠP. Budou, jim sděleny, konzultační hodiny ŠMP a ŠP. Informace jsou uvedeny na webu školy v záložkách ŠMP a ŠP. Přání rodičů je možné sdělit i pomocí třídních důvěrníků na zasedání Rady rodičů.

Informace pro žáky

Třídní učitelé na začátku školního roku připomenou žákům informace k ŠMP a nově k ŠP. Školní psycholog se představí ve všech třídách a informuje o své náplni práce. Žákům bude sděleno, kde metodika prevence a školního psychologa najdou, jaké má konzultační hodiny. Pokud nebude metodik k dispozici, je tu ještě výchovný poradce, který má také své konzultační hodiny a může žákům pomoci a je potřeba žáky s tímto seznámit. V tomto školním roce začal pracovat ve škole i školní psycholog. Samozřejmostí však je důvěra v třídního učitele. Ve škole velmi dobře pracuje Školní senát, kde mohou jednotliví zástupci tříd sdělit své problémy a požadavky. Jejich dotazy, připomínky, přání, řeší ředitel školy ve spolupráci s pedagogickým sborem.

Specifická všeobecná prevence pro žáky ve výuce, která je součástí Školního vzdělávacího programu

Preventivní aktivity provádí, vždy vyučující, který má tento předmět v úvazku a přesně podle rozvrhu. Kontrola je možná u ZŘŠ v plánu učitele na školní rok 2014/2015

Ročník	Předmět	Preventivní aktivita a její zaměření
1.	PRVOUKA	<u>Osobní bezpečí</u> – žák ví jak, se jmenuje, kde bydlí, kam chodí do školy, kdo je jeho učitel, formy nebezpečného chování
	PRVOUKA	<u>Péče o zdraví a zdravá výživa</u> – hygienické návyky, životospráva, pitný režim, prevence u lékaře
	PRVOUKA	<u>Osobní bezpečí</u> – použití linek integrovaného záchranného systému (hasiči, první pomoc, policie a 112)
	PRVOUKA	<u>Poznávání lidí a mezilidské vztahy</u> – rozlišuje vztahy a komunikaci v rodině a ve společnosti
	PRVOUKA	<u>Okolí domova</u> – vycházky a seznámení s okolím a historií města Jirkova
	DRAMATICKÁ VÝCHOVA	<u>Rozvoj komunikačních dovedností</u>
	PRVOUKA, VÝTVARNA VÝCHOVA	<u>Dopravní bezpečnost</u> – pravidla silničního provozu, značky, názvy ulic, orientace po městě
2.	PRVOUKA	<u>Životní prostředí</u> – třídění odpadu
	PRVOUKA	<u>Člověk a jeho zdraví</u> – nemoc, úraz, první pomoc, vodné místo na hraní, hygiena, zdravé zuby, zdravá strava
	PRVOUKA	<u>Lidský život</u> – dětství a péče o kojence, stáří, moje budoucnost
3.	PRVOUKA	<u>Kultura obce a okolní krajina</u> – orientace, lidové zvyky, tradice
	PRVOUKA, VÝTVARNÁ VÝCHOVA, PRACOVNÍ ČINNOSTI	<u>Ochrana přírody</u> – jedlé a jedovaté rostliny, houby, chování zvířat
	PRVOUKA, TĚLESNÁ VÝCHOVA	<u>Člověk a rodina</u> – soužití lidí, chování lidí, právo a spravedlnost, lidské tělo, zdravá výživa, osobní bezpečí
4.	PŘÍRODOVĚDA	<u>Člověk a jeho zdraví</u> – hygiena, odívání a starost o oděv, vhodné chování ke svému zdraví, zdraví životní styl, chování při setkání s neznámou osobou a která jej ohrožuje, zneužívání návykových látek
	PRACOVNÍ ČINNOSTI	<u>Stolování</u> – příprava pokrmu vyhovujícího zdravé výživě
5.	PŘÍRODOVĚDA	<u>Člověk a jeho zdraví</u> – etapy vývoje člověka, stavba lidského těla, návykové látky, partnerství a rodičovství, první pomoc
	PŘÍRODOVĚDA	<u>Lidé kolem nás</u> – situace hromadného ohrožení, osobní bezpečí, právo a spravedlnost
	PRACOVNÍ ČINNOSTI	<u>Příprava pokrmů</u> – podle pravidel zdravé výživy

Všechna témata jsou probírána ve všech předmětech v rámci mezipředmětových vztahů.

6.	OBČANSKÁ VÝCHOVA	Rodina a manželství Ochrana člověka za mimořádných situací Lidská práva a etnické a rasové odlišnosti
	VÝCHOVA KE ZDRAVÍ	Vztahy mezi lidmi Péče o zdraví Zdraví způsob života Zdravá výživa Civilizační choroby Návykové látky Krizové situace (šikana, týrání, sexuální zneužití)

		Krizová centra, linky důvěry Intimní hygiena a změny v dospívání
7.	PŘÍRODOPIS	Rostliny a houby používané jako návykové látky
	OBČANSKÁ VÝCHOVA	Mezilidské vztahy a komunikace Hmotné a duchovní hodnoty Ochrana obyvatel za mimořádných situací Lidská práva a svoboda
	VÝCHOVA KE ZDRAVÍ TĚLESNÁ VÝCHOVA	Péče o zdraví a hygiena První pomoc Otužování, relaxace, pohyb, spánek Preventivní prohlídky – důvod Lékárnička – vybavení Zásady zdravé výživy Poruchy příjmu potravy Návykové látky a zákon Reklamní vliv Brutalita a jiné formy násilí Sexuální zneužití Bezpečnost silničního provozu Ochrana zdraví při sportu
8.	PŘÍRODOPIS	Etapy lidského života Rozmnožování, pohlavní soustava Pohlavní choroby Dospívání a změny těla a chování Člověk a zdraví – návykové látky, kouření, alkoholismus Nervová soustava – význam spánku, psychohygiena, úrazy páteře
	OBČANSKÁ VÝCHOVA	Ochrana člověka za mimořádných situací
	ICT	Bezpečnost na internetu – mluvíme o tom již od 6. r.
9.	OBČANSKÁ VÝCHOVA	Právo a občan Právo a rodina Právní ochrana
	VÝCHOVA KE ZDRAVÍ	Sexualita a zákon Zneužívání Předčasná sexualita a její rizika Pohlavní choroby Hygiena při a po sexu Antikoncepce Ochrana za mimořádných situací
	ICT	Bezpečnost na internetu Ochrana osobních údajů

Nespecifická primární prevence

Aktivít nespecifické prevence je spousta. Seznam těchto aktivit je součástí měsíčního plánu školy. Plán je k nahlédnutí u vedení školy i rodičům a žákům v EŽK. Jednotlivé akce jsou shrnuty v závěrečné zprávě ŠMP, výroční zprávě v hodnocení předchozího školního roku. Akce, které jsou pěkné a je o ně zájem se snažíme opakovat a vylepšovat.

Kroužky ve školním roce 2014/2015

Jsou uvedeny webu školy, vždy je zde kdo kroužek vede, kde se koná a kdy se koná.

Spolupráce s okolím školy

Organizace	Kontakt, telefon, email apod.
PPP Chomutov	Mgr. Kamila Tóthová, kamila.tothova@pppuk.cz
SVP Dyáda	Mgr. Marcela Sakařová, svpmost@volny.cz
MěP Jirkov	Skupina preventistů dle věku žáků tel: 474 665 4179
Policie ČR	Václav Kotrč, tel: 474 659 494
OS Člověk v tísni	Bc. Miroslav Koranda, tel: 739 320 640
K – centrum Chomutov	Bc. Broumská kcchomutov@os-svetlo.net
Psycholog, psychiatr	MUDr. Vadlejchová tel: 607 707 320 Ambulance na Písečné 5285
Klinický psycholog	Božena Štenclová tel: 474 447 305 Poliklinika Chomutov

Rámcový časový harmonogram pro školní rok 2014/2015

měsíc	aktivity
Září	Pravidla ve třídách Úvodní třídní schůzky Nastavení třídnických hodin Školní časopis Zasedání Senátu Sběr starého papíru a PET víček
Říjen	Školní časopis Zasedání senátu Sběr starého papíru a PET víček Schůzka k vánočnímu jarmarku
Listopad	Školní časopis Zasedání senátu Divadlo Minor Praha Sběr starého papíru a PET víček Třídní schůzky a sdělení čtvrtletní klasifikace Dílna na tvorbu výrobků na vánoční jarmark
Prosinec	Školní časopis Zasedání senátu Sběr starého papíru a PET víček Peer program na SZŠ Chomutov Divadlo ÚDIF téma fyzika Zábavné hodiny chemie VŠCHT Vánoční tradice a jarmark v Jirkově
Leden	Školní časopis Zasedání senátu Sběr starého papíru a PET víček Pololetní klasifikace Divadlo SH Praha
Únor	Školní časopis Zasedání senátu Sběr starého papíru a PET víček Karneval
Březen	Školní časopis Zasedání senátu Lyžařský kurz Sběr starého papíru a PET víček Divadlo Minor
Duben	Školní časopis Zasedání senátu Sběr starého papíru a PET víček Den Země

	Třídní schůzky a informace o čtvrtletní klasifikaci
Květen	Školní časopis Zasedání senátu Sběr starého papíru a PET víček Divadlo Praha Exkurze PŘF UK
Červen	Školní časopis Zasedání senátu Sběr starého papíru a PET víček Třídní výlety Cyklistický kurz Závěrečná klasifikace

V tomto školním roce pracuje ve škole i školní psycholog, který bude na přání vyučujících a podle momentálních situací vstupovat do tříd s programy a intervencemi. Tyto aktivity nelze předem naplánovat, budou sestaveny do přehledné tabulky v MPP na školní rok 2015/2016. Pokud, jsou akce uskutečňovány, máme je zaneseny v měsíčním plánu. Měsíční plán je k nahlédnutí žákům i rodičům přes elektronickou ŽK. V tomto školním roce chceme obnovit divadelní představení rodiče a děti. Sobotní výlet do okolí. Byla bych moc ráda, kdyby se mi povedla uskutečnit tvořivá dílna „Rodiče a prarodiče nás učí“. Máme šikovné rodiče a mohli by nás něčemu přiučit, to co si žáci vyrobí, si odnesou domů. Předpokládá se finanční spoluúčast žáků na materiál. Téma dílen předpokládám aranžování květin, šití postaviček domácí štěstí a velikonoční aranžování, výroba triček.

POSTUP ŠKOLY PŘI VÝSKYTU A ZNEUŽÍVÁNÍ NÁVYKOVÝCH LÁTEK

Selhala-li preventivní opatření školy a v případě podezření, že žák zneužívá návykové látky, škola (výchovní poradce, třídní učitel, metodik prevence, ředitel školy):

1. Provede diskrétní šetření, pohovor s dítětem.
2. Při potvrzeném důvodném podezření kontaktuje rodiče, eventuálně zákonné zástupce žáka a doporučí jim využití pomoci kontaktního centra, odborníků z PPP nebo zdravotnických zařízení.
3. V případě negativní reakce rodičů na sdělenou skutečnost a v případě, že rodiče nezařídí pro žáka další péči, požádá škola o pomoc Odbor sociálních věcí a zdravotnictví Městského úřadu v Litoměřicích v souvislosti s možností zanedbání péče ze strany rodičů. Současně o tomto kroku uvědomí rodiče (zákonný zástupce).
4. V případě akutního ohrožení zdraví po požití drogy (včetně alkoholu), škola kontaktuje rodiče okamžitě, popřípadě zajistí žákovi lékařskou péči a současně o tomto kroku uvědomí rodiče, Odbor soc. věcí a zdravotnictví MÚ Jirkov, nebo OSPOD Magistrát Chomutov.
5. V případě dealerství nebo podezření na porušení § 217 trestního zákona (ohrožení mravní výchovy dítěte) nebo zanedbání povinné péče oznámí věc policii a všech provedených krocích je veden zápis !!!
6. Po poradě s vedením školy zvážit jak informovat členy sboru a jak ostatní žáky a rodiče, aby se předešlo problémům.

Žádná omamně psychotropní látka (OPL) nesmí být uchovávána v trezoru školy, ani na jiném místě!!! Proto, v případě jejího nalezení či zabavení, bude **neprodleně kontaktována Policie ČR a proveden zápis o události.**

Všem pracovníkům školy je opakovaně připomínána ohlašovací povinnost každého občana.

PREVENTIVNÍ PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ

Zpracován podle Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28 a Metodického pokynu MŠMT č. j. 28275/2000-22 k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školních zařízení.

ÚVOD

Šikanování je mimořádně nebezpečná forma násilí, která ohrožuje základní výchovné a vzdělávací cíle školy. V místech jejího výskytu dochází ke ztrátě pocitu bezpečí žáků, který je nezbytný pro harmonický rozvoj osobnosti a efektivní výuku. Na rozdíl od jiných druhů násilí je šikana zvláště zákeřná, protože často zůstává dlouho skrytá. Tak i při relativně malé intenzitě šikany může u jejích obětí docházet k závažným psychickým traumatům s dlouhodobými následky a k postupné deformaci vztahů v kolektivu.

Vzhledem k tomu, že šikana se v zárodečných fázích vyskytuje v téměř každé škole, je potřeba věnovat tomuto jevu zvláštní pozornost. Důraz je nutné zaměřit na vytváření dobrých vztahů uvnitř třídních kolektivů, zabývat se vztahy v třídních kolektivech ještě před vznikem šikanování.

CHARAKTERISTIKA ŠIKANOVÁNÍ

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrožit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Nově se může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu. Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, sms zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky, sociální sítě apod. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševní a tělesné zdraví oběti.

PROJEVY ŠIKANOVÁNÍ

Šikanování má ve svých projevech velice různou podobu. Mezi základní formy šikany patří:

- Verbální šikana, přímá a nepřímá - psychická šikana (součástí je i kyberšikana, děje se pomocí ICT technologií).
- Fyzická šikana, přímá a nepřímá (patří sem i krádeže a ničení majetku oběti).
- Smíšená šikana, kombinace verbální a fyzické šikany (násilné a manipulativní příkazy apod.).

Za určitých okolností může šikanování přerůst až do forem skupinové trestné činnosti a v některých opravdu závažných případech může nabýt i rysy organizovaného zločinu.

CÍL PREVENTIVNÍHO PROGRAMU PROTI ŠIKANOVÁNÍ

Základem prevence šikanování a násilí na školách je podpora pozitivních vzájemných vztahů mezi žáky (a mezi žáky a učiteli).

Z tohoto důvodu budeme: usilovat o vytváření bezpečného prostředí:

- podporovat solidaritu a toleranci,
- podporovat vědomí sounáležitosti,
- posilovat a vytvářet podmínky pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy,
- uplatňovat spolupráci mezi dětmi a rozvíjet jejich vzájemný respekt,
- rozvíjet jednání v souladu s právními normami a s důrazem na právní odpovědnost jedince.

Pedagogičtí pracovníci budou zajišťovat nad žáky dozor, zejména ve škole před vyučováním, o přestávkách mezi vyučovacími hodinami, mezi dopoledním a odpoledním vyučováním. Především v prostorách, kde by k šikanování mohlo docházet.

Žáci budou seznámeni s negativními důsledky šikanování, a to jak pro jeho oběti a pachatele, tak i pro celý třídní (školní) kolektiv.

Pedagogičtí pracovníci budou vést žáky k osvojování norem mezilidských vztahů založených na demokratických principech, respektujících identitu a individualitu žáka. Budou pomáhat rozvíjet pozitivní mezilidské vztahy a úctu k životu druhého člověka.

Prevence šikany bude probíhat v rámci celého výchovně vzdělávacího procesu i formou specifických primárních činností, které jsou uvedeny v Minimálním preventivním programu.

KRIZOVÝ PLÁN

Postupy řešení šikanování

Odhalení šikany bývá obtížné. Významnou roli při jejím zjišťování hraje strach, a to nejen strach obětí, ale i pachatelů a dalších účastníků. Strach vytváří obvykle prostředí „solidarity“ agresorů i postižených.

Metody vyšetřování šikanování:

A. Pro vyšetřování počáteční šikany (se standardní formou) budeme používat tuto strategii:

1. Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi.
2. Nalezení vhodných svědků.
3. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky (nikoli však konfrontace obětí a agresorů).
4. Zajištění ochrany obětem.
5. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi.

B. Při pokročilé šikaně (s neobvyklou formou - výbuch skupinového násilí vůči oběti, tzv. třídního lynčování), budeme používat následující postup:

1. Překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti.
2. Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování.
3. Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi.
4. Pokračující pomoc a podpora oběti.
5. Nahlášení policii.
6. Vlastní vyšetřování.

C. Budeme spolupracovat s dalšími institucemi a orgány, a to zejména s pedagogicko-psychologickou poradnou, střediskem výchovné péče, orgánem sociálně právní ochrany dítěte, Policií ČR.

D. V případě negativních dopadů šikanování na oběť jí zprostředkujeme péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, speciálně pedagogického centra nebo dalších odborníků - klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

E. Dále budeme pracovat s agresorem (jeho náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí). V případě potřeby mu zprostředkujeme péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče nebo jiných odborníků - klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

F. Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina).

Výchovná opatření

Napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele, snížení známky z chování.

V mimořádných případech se užijí další opatření:

Ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu.

Ředitel školy podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

Spolupráce s rodiči

Při nápravě šikanování budou spolupracovat pedagogičtí pracovníci, vedení školy, školní metodik prevence, výchovný poradce, rodina oběti, rodina agresora. Při jednání s rodiči budeme dbát na taktní přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací.

Třídní učitelé budou na třídních schůzkách informovat rodiče o tom, co dělat v případě, když se dozvědí o šikanování a seznámí je se školní metodičkou prevence a výchovnou poradkyní.

Doporučená literatura z oblasti školního šikanování

Kolář, M. (2001, 2005). Bolest šikanování. Praha: Portál.

Kolář, M. (1997, 2000). Skrytý svět šikanování ve školách. Praha: Portál.

Kolář, M. (2005). Školní násilí a šikanování. Ostrava: CIT, Ostravská univerzita.

Kolář, M. (ed. 2004). Školní šikanování. Sborník z první celostátní konference konané v Olomouci na PF UP 30.3.

Kolář, M. (2003). Specifický program proti šikanování a násilí ve školách a školských zařízeních. Praha: MŠMT ČR.

Parry, J., Carrington, G. (1997). Čelíme šikanování: sborník metod. Praha, IPPP.

Říčan, P. (1995). Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí. Praha: Portál.

Časopisy

Kolář, M. (2007). Český školský program proti šikanování. Perspektivy. In: Sociálna prevencia. Bratislava: Národné osvetové centrum.

Kolář, M. (2007). Český školní program proti šikanování. Právo a rodina č.3/2007

Kolář, M. (2006). Jak na šikanu? Psychologie dnes 2 (12), 16-18

Kolář, M. (2005). Devět kroků při řešení počáteční šikany aneb pedagogická chirurgie. Prevence 7 (2), 3-7.

Kolář, M. (1998). Soudce Lynch na českých školách? Vyšetřování a léčba specifických typů šikan; in Sborník „Prevence šikanování ve školách“, Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, Praha.